

Tervehdys hyvä aikuislukioväki, onnellista uutta vuotta 2022!

On ollut mukavaa nauttia joulun loma-ajoista lumisissa maisemissa, kun vuosi vaihtui tällä kertaa myös täällä etelässä talvisissa merkeissä. Toivon, että lomanne on ollut virkistävä ja olette pysyneet terveinä.

Hyvään aikaan jouluvapaa tulikin: päättynyt vuosi oli poikkeuksellisen tiukka ja työteliäs, paitsi pitkään jatkuneen epidemian mutta erityisesti lukuisien koulutuspoliittisten uudistusten vuoksi.

Syksyllä voimaan astuivat **uudet lukiokoulutuksen opetussuunnitelmat** ja niiden myötä myös lukiauudistuksen viimeiset osat. Opiskelijoillemme uusi LOPS tuo paljon hyvää, mm. tehokkaamman ohjauksen ja oppimisen tuen muodossa ja mahdollisuuksina tutustua aiempaa paremmin korkea-asteen opintoihin jo lukiossa. Kouluillemme opetustarjonnan suunnittelu ja uusien opintojaksojen sovittaminen yhteen edellisen LOPSin kurssitarjonnan kanssa on kuitenkin osoittautunut varsin työlääksi projektiksi. Kiinnostavaa mietittävää riittää myös tuleville vuosille, esim. tiivistyvän korkea-asteen ja työelämäyhteistyön suunnittelun ja kehittämisen osalta.

Syksyllä voimaan astui myös **oppivelvollisuuslaki** uusine velvoitteineen. Oppivelvollisten opiskelun etenemisen seuranta, maksuttomuuteen liittyvät uudet käytänteet ja ehkä myös aiempaa aktiivisempi viestintä muiden koulutuksen järjestäjien suuntaan (tai vaikkapa peruskoulujen opojen suuntaan) ovat myös tuoneet meille uutta aprikoitavaa.

Laajentuneen oppivelvollisuuden piirissä olevia opiskelijoita ei ole vielä oppilaitoksissamme kovin paljon mutta tämä joukko laajenee tulevina vuosina, sekä uusien vuosiluokkien mutta myös nivelvaiheen uuden TUVA-koulutuksen opiskelijajoukon myötä. Onkin ollut hyvä päästä hiomaan maksuttomuuden käytänteitä kohdalleen pienen opiskelijajoukon kanssa: Tulevaisuudessa maksuttomuus kuormittaa meitä nykyistä enemmän, kun oppilaitoksiimme siirtyä oppivelvollisuuslain piiriin kuuluvia täysi-ikäisiä suorittamaan loppuun toisen asteen opintojaan (maksuttomuus jatkuu sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin he täyttävät 20 vuotta).

Kevätkaudella meitä odottaa **ylioppilastutkinnon uudistus** ja syksyllä käynnistyy nivelvaiheen eri koulutukset yhdistävä tutkintokoulutukseen valmentava **TUVA-koulutus**.

Uudistusten tahti on viime vuosina ollut tiukka eikä varsinaista helpotusta ole lähivuosina näkyvissä. Toivottavaa tästäkin syystä olisi, että epidemiasta päästäisiin vihdoin eroon nyt omikronin myötä. Lukuisat selvitykset kertovat koruttomasti siitä, miten kuormittavia viime vuodet ovat olleet opiskelijoillemme, oppilaitostemme henkilökunnalle sekä myös meille rehtoreille.

Syksyllä käynnistyvän tutkintokoulutukseen valmentavan **TUVA-koulutuksen** valmistelutyö on osalla meistä edennyt jo pitkälle, sekä TUVA-opsin viimeistelyn että paikallisen yhteistyön suunnittelun ja järjestelyistä sopimisen osalta.

TUVA-koulutuksen voi odottaa palvelevan kohderyhmäänsä hyvin, se on hyvin joustava ja opiskelijan yksilölliset tarpeet huomioiva koulutuskokonaisuus. Hyvää uudistuksessa on mm. se, että lukiokoulutukseen valmentava TUVA-koulutus voidaan nyt ulottaa kaikkien opiskeluvalmiuksien ja jatko-opintosuunnitelmien vahvistamista

tarvitsevien opiskelijoiden ulottuville, maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten opiskelijoiden lisäksi. Oppilaitostemme jo pitkään toteuttamissa nivelvaiheen koulutuksissa (esim. starttilukio) on ollut kysymys juuri tämän kohderyhmän opiskeluedellytysten parantamisesta. On oletettavaa, että valtaosa TUVA-koulutuksesta suoritetaan ammatillisen koulutuksen puolella mutta uudistuksen myötä näiden opiskelijoiden määrän voi odottaa kasvavan myös aikuislukioissa, osassa oppilaitoksistamme ehkä merkittävästikin. Osaamista meillä varmasti riittää.

Lain siirtymäsäännösten mukaisesti koulutuksen järjestäjät voivat järjestää TUVA-koulutusta nykyisten VALMA- ja perusopetuksen lisäopetuksen järjestämislupiansa perusteella 31.7.2025 asti. Muiden TUVA-koulutukseen halukkaiden tulee hakea järjestämislupaa, tosin kunnat voivat esim. tilapäisluontoisen alueellisen tarpeen vuoksi vapaaehtoisesti järjestää TUVA-koulutusta myös ilman järjestämislupaa.

Syksyn hakukierroksella TUVA-koulutuksen järjestämislupaa haki ministeriöltä yhteensä 19 koulutuksen järjestäjää ja lupa myönnettiin niistä viidelle, mukana mm. Lahden yhteiskoulun säätiö sr ja Joensuun kaupunki. Onnittelut!

Olisi mukavaa vaihtaa tietoja siitä, kuinka moni meistä on aloittamassa TUVAn järjestämisen jo tulevana syksynä. Palataan tähän lähiviikkoina.

TUVA-koulutuksen rahoitusta koskeva [lakimuutos](#) (HE 147/2021 vp) hyväksyttiin eduskunnassa 16.12.2021. Yhdistyksemme lausui kyseisestä lakiesitysluonnoksesta muiden joukossa kesällä ja laki tuli lopulta voimaan varsin pienin muutoksin. Tervetullutta uuden TUVA-koulutuksen rahoituksessa on, että se ei enää erottele toisistaan nuorille ja aikuisille annettavaa koulutusta, vaan koulutuksen rahoitustaso on kaikille kohderyhmille jatkossa lähtökohtaisesti sama. Nykyisen aikuisille tarkoitetun LUVA-koulutuksen ongelmana on osittain ollut sen kalleus ja osa meistä on viime vuosina joutunut luopumaan tämän hyödyllisen koulutuksen järjestämisestä.

Laajentuvan ja yhdentyvän TUVAn myötä yhteistyö yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien välillä lisääntyy varmasti. Tämä tuo monille meistä hyvää kokemusta yhteistyön järjestämisestä tulevia tiukkoja aikoja varten, jolloin ikäluokat pienenevät.

Ø

Päättynyt vuosi toi selvyden aikuisten lukiokoulutuksen rahoitusta koskevassa **ohjeistuksessa ilmenneisiin epäselvyyksiin**. Kuten muistatte, vuonna 2020 Opetushallituksen tilaisuuksissa ja myöhemmin syksyllä annetun tilastointipäivän kirjallisen ohjeistuksen myötä syntyi käsitys siitä, että aikuisten lukiokoulutuksen järjestäjillä ei olisi aineopiskelun rahoitusta koskevien säännösten perusteella oikeutta ilmoittaa rahoituksen perusteeksi lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon jo suorittaneiden opiskelijoiden aineopintoja (pakollisten tai syventävien valtakunnallisten kurssien suoritukset).

Muutoksia tulkintoihin oli ollut havaittavissa jo syksyn 2019 tilastointipäivän koulutuksessa, jolloin arvelimme kielteisen tulkinnan koskevan vain lukion suorittamisajan jo ylittäneitä tutkintotavoitteisia opiskelijoita.

Yhdistyksemme lähetti tiedustelut aineopintojen rahoituksesta ja opiskelijoiden jäljellä olevan rahoitusajan laskemisesta viranomaisille vuoden 2020 lopulla. Saimme opetus- ja kulttuuriministeriöstä maaliskuussa tiedusteluihimme selventävän vastauksen ja juhannuksen aikaan OPH päivitti lukiokoulutuksen aineopintojen rahoitusta koskevasta ohjeistuksesta sivuilleen:

”Aineopiskelijoiden suorittamien kurssien osalta linjausta valtionosuusrahoitteisen koulutuksen piiriin kuuluvista kursseista on muutettu aiemmasta ohjeistuksesta. Aineopintojen valtionosuusrahoituksen piiriin voivat kuulua myös kurssit tai opinnot, jotka on suorittanut opiskelija, joka on suorittanut jo lukion koko oppimäärän aiemmin tai joka on ollut opiskelijakohtaisen valtionosuuden perusteena lukiokoulutuksessa jo 4 vuotta. Uusi linjaus koskee 31.7.2020 jälkeen suoritettuja kursseja.”

Tämä oli erittäin hyvä uutinen. Nyt ohjeistus on selkeä, aikuisten lukiokoulutuksen järjestäjät voivat saada rahoitusta paitsi jo aiemmin valmistuneiden opiskelijoiden aineopinnoista (esim. yo-tutkinnon korottajat tai osaamistaan yksittäisten oppiaineiden kurseilla täydentävät), myös neljän vuoden opintoajan ylittäneiden ja oppimäärää suorittavien opiskelijoiden suorituksista.

Lisäksi aikuisten lukiokoulutuksen rahoituksellista tilannetta parantaa aiempiin vuosiin verrattuna nyt sekin, että vuosirahoitusta voi lukiolain uudistamisen vuoksi saada myös lukion opintoajan jo käyttäneistä opiskelijoista, joille koulutuksen järjestäjä voi myöntää lisää aikaa opintojen loppuun saattamiseen erityisen syyn perusteella.

Viestittelimme tästä vuosi sitten ohjeistuksen muutoksen tultua meille tietoon mutta tässä alla vielä lyhyt yhteenveto lisääjän myöntämistä koskevan säännösmuutoksen vaikutuksista:

Lukiolain (714/2018, 23§) mukaan opiskelijalla on oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa. Koulutuksen järjestäjä voi kuitenkin myöntää opiskelijalle *sairauden, vamman tai muun erityisen syyn* vuoksi lisää aikaa opintojen loppuun saattamiseen, *opiskelijan hakemuksesta*. Aiempina vuosina koulutuksen järjestäjä ei voinut saada rahoitusta opiskelijoista, joille se oli myöntänyt lisää aikaa.

Aiemmin kyseisen säännöksen osalta todettiin lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 86/1997 vp, s. 76), että suoritusaikaa voidaan jatkaa ”esimerkiksi pitkäaikaisen sairauden tai ulkomailla opiskelun takia”. Lukiolain uudistamisen yhteydessä ko. säännöstä koskeva perustelu (HE 41/2018 vp, s. 56) muuttui kuitenkin seuraavaan muotoon:

Koulutuksen järjestäjä voisi myöntää opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisää aikaa opintojen loppuun saattamiseen. Myös tämä säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevaa lukiolakia, mutta opiskelijan sairaus tai vamma mainittaisiin erikseen laissa tarkoitettuina erityisinä syinä. Muita erityisiä syitä voisivat olla esimerkiksi opiskelijan suorittamat erityisen laajat lukio-opinnot, huippu-urheiluun valmentautuminen taikka erilaiset opiskelijan henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvät sosiaaliset syyt, jotka ovat vaikuttaneet opintojen suorittamiseen.

Kaiken kaikkiaan aikuisten lukiokoulutuksen rahoitus on nyt aiempaa selkeämmällä ja paremmalla tolalla. Voidaan todeta, että tehdyt säännösmuutokset turvaavat aikaisempaa paremmin koulutuksen järjestäjän rahoituksen toimintaa vastaavaksi.

Ø

Vuoden 2021 aikana opetus- ja kulttuuriministeriössä käynnistettiin kaksi lukiokoulutuksen kehittämiseen tähtävästä uutta hanketta, joiden seurantaryhmiin yhdistyksemme on saanut kutsun. [Lukiokoulutuksen laadunhallinnan ja saavutettavuuden](#) seurantaryhmä aloitti työnsä keväällä ja [toisen asteen koulutuksen yhteistyön ja järjestäjäjärakenteen kehittämishankkeen](#) seurantaryhmä piti ensimmäisen kokouksensa nyt joulun alla.

Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman tavoitteena on:

- vahvistaa ja kehittää lukiokoulutuksen laatua ja saavutettavuutta tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti.
- edistää ja tukea hyvinvointia, osaamistason nostamista, koulutuksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vahvistamista, sekä oppimiseröjen kaventamista koskevien tavoitteiden toteutumista.
- tukea ja edistää oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa sekä jatkuvan oppimisen uudistuksen valmistelua.
- kehittää lukiokoulutuksen tuottaman osaamisen laatua jatkamalla ja tukemalla lukiolain ja opetussuunnitelmien toimeenpanoa.

- tukea lukiokoulutuksen järjestäjiä laadunhallinnan kehittämisessä, laadun jatkuvassa parantamisessa sekä sitä tukevan laatukulttuurin kehittämisessä.

Uuteen lukiolakiin (§ 56) koulutuksen järjestäjille tuli aiempaa selkeämpi velvoite arvioida järjestämäänsä koulutusta ja sen vaikuttavuutta.

Seurantaryhmässä on tutustuttu ammatillisen ja korkea-asteen koulutuksen laadunhallintajärjestelmiin ja -strategiaan. Keskustelua on myös käyty mm. lukiokoulutuksen laatutyöhön soveltuvista arviointikriteereistä ja laatutyön hyvistä käytänteistä. Yhteismitallisen laadunhallinnan kehyksen luominen maamme hyvin erikokoisille ja erilaisille lukiokoulutuksen järjestäjille vaatii huolellista mietintää.

Teimme Aikuislukioliiton ja rehtoryhdistyksen hallituksissa hieman kartoitusta oppilaitostemme laatutyöstä ja kävi ilmi, että osalla aikuislukioista on käytössä jokin laatujärjestelmä (EFQM, CAF tai näistä johdettu malli) mutta ei kuitenkaan vielä kaikilla, vaikka erilaisia arviointityökaluja jokaiselta löytyykin.

Tämän vuoden aikana ehdimme käydä yhteistä keskustelua laatutyöstä ja arvioinnissa käytettävistä kriteereistä useampaankin otteeseen: seurantaryhmän toimikausi ulottuu vuoden 2022 loppuun saakka. Hankkeen myötä voimme myös saada ehkä jo tänä vuonna tutkittavaksemme valtakunnallisen lukiokoulutuksen laadunhallinnan strategian ja uusia työkaluja oman toimintamme arvioimiseen ja kehittämiseen.

Toisen asteen koulutuksen yhteistyön ja järjestäjäjärakenteen kehittämishanke pohjaa puolestaan valtioneuvoston keväällä 2021 antamaan [koulutuspoliittiseen selonteeseen \(VN 2021:24\)](#). Selonteon eräänä keskeisenä havaintona on, että jo käynnissä olevan maan sisäisen muuttoliikkeen ja vajaan kymmenen vuoden päästä alkavan ikäluokkien hyvin voimakkaan pienenemisen vuoksi ei toisen asteen koulutuksen saavutettavuudesta vuosikymmenen loppupuolella monissa osissa maamme enää ole varmuutta.

Koulutuksen järjestäjien määrän arvioidaankin vähenevän lähivuosikymmeninä nykyisestä selvästi, samalla kun alueellisen yhteistyön merkitys kasvaa. Selonteossa näkymänä on, että etenkin väestökatoalueilla lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta järjestetään tulevaisuudessa nykyistä useammin samoissa organisaatioissa.

Selvältä näyttää myös, että digitalisaation (ja verkko-opetuksen) merkitys kasvaa ja vuoteen 2040 mennessä toisen asteen koulutuksen järjestämisen tapojen voi odottaa poikkeavan selvästi nykyisestä. Uutta teknologiaa, pedagogisia toimintamalleja, oppimisanalytiikkaa ja monipuolisia oppimisympäristöjä hyödynnetään ja kehitetään huomattavasti nykyistä tehokkaammin. Koulutuksen järjestäjäorganisaatiot voivatkin olla fyysisten tilojen ja laitteiden osalta keveitä. Ajasta ja paikasta riippumattomalla toteutuksella voidaan edesauttaa opintojen joustavaa henkilökohtaistamista sekä koulutuksen hyvää saavutettavuutta.

Näistä syistä opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti syksyllä hankkeen toisen asteen koulutuksen kehittämiseksi toteuttamaan koulutuspoliittisen selonteon tavoitteita. Hankkeen tehtävänä on tehdä esitykset:

- toisen asteen koulutuksen saavutettavuuden turvaamiseksi molemmilla kansalliskielillä alueellisesti eriytyvästä väestökehityksestä huolimatta
- ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen toimintatapojen ja -prosessien uudistamisesta korostaen koulutuksen laatua
- koulutuksen sisältöjen nykyistä joustavammasta yhdistelemisestä työelämän ja yhteiskunnan osaamistarpeisiin vastaamiseksi ja oppijan tarkoituksenmukaisen osaamisen kehittämisen ja tavoitteiden saavuttamiseksi
- tavoitteet ja toimet koulutuksen järjestämisen toimintatapojen kehittämiseksi siten, että ne tukevat koulutuksen työelämävastaavuutta ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä laatua ja saavutettavuutta. Toimilla edistetään myös yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja opiskelijoiden hyvinvointia toisen asteen koulutuksessa

- ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja korkeakoulujen toiminnallisen yhteistyön vahvistamisesta ja lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestämisestä siten, että opintojen ristiinsuorittaminen on nykyistä helpompaa
- suuntaviivat koulutuksen järjestäjäjärakenteen kehittämiseksi, jotta järjestäjäjärakenne vastaa muun muassa väestömuutoksesta aiheutuviin haasteisiin ja kykenee hyödyntämään digitalisaation luomia mahdollisuuksia.

Vaikka seurantaryhmän toimikausi on hyvin lyhyt, hankkeen voi odottaa kestävän useiden hallituskausien ajan. Tarkasteluikkunana on noin kahdenkymmenen vuoden ajanjakso. Meidän onkin hyvä käynnistää lähiaikoina yhteinen keskustelu siitä, miten voimme tulevana aikoina järkevästi asemoida aikuislukioita ja -linjoja paikallisina toimijoina ja verkko-opetuksen järjestäjinä.

Ø

Pidimme viime vuoden tammikuussa mukavan ja hyödyllisen rehtoriseminaarin, jossa keskustelimme tässäkin kirjeessä käsitellyistä ajankohtaisista asioista. Osallistujia oli seminaarissa kolmisenkymmentä.

Koska muutoksia riittää tällekin vuodelle, voisi meidän olla hyvä kokoontua jälleen kevään aikana Teamsin välityksellä yhteiseen seminaariin keskustelemaan esim. TUVVA-koulutukseen ja lukiokoulutuksen saavutettavuuteen liittyvistä asioista. Tämä viesti lähtee sekä teille Liiton että myös AiRe ry:n jäsenille. Palataan asioihin tulevien viikkojen aikana ja sovitaan tarkemmin.

Toivotan teille virkistävää vuodenvaihteen (loma-)aikaa!

Ystävällisesti,
Mauri

Mauri Ronimus
Aikuislukioliitto ry:n puheenjohtaja
Eiran aikuislukion rehtori
p. 050 5676203

P.S. Olen päivittämässä Aikuislukioliitto ry:n [verkkosivuja](#), löydätte niiltä mm. yhdistyksemme viime vuonna antamat lausunnot ja muutakin ajankohtaista.